

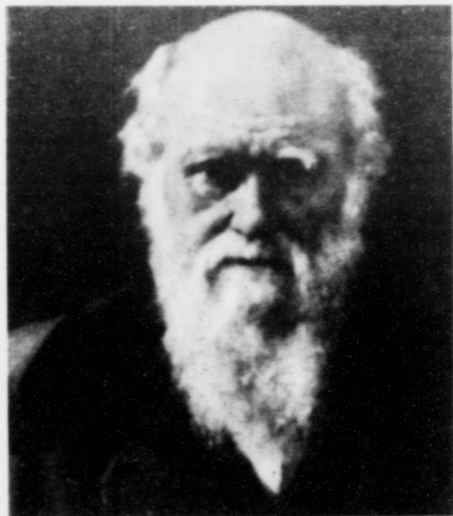
HORNAGLUGGIN

Tí eru maður og kvinna ymisk

Kvinnuróslan ikki viðurkennast munin

Nógv orka hevur verið lögð í at vísa, at maður og kvinna eru eins, um ikki verður hugt at kynsgögnunum. Serliga var tað feminisman, sum vildi hava tað til, at ongin munur fanst, og at sjónligi sosiali munurin var sjálvsáttur og tað sjálvandi av monnum. Soleiðis hava tær fingið ígjøgnum javnstøðislógir og aðrar fyriskipanir, sum skulu siggja tí, at kvinnan verður minst líka sjónlig sum maðurin í almenna lívinum.

Charles Darwin og kynsmunurin
1871 skrivaði Charles Dar-

win í *The Descent of Man*: «I teimum mest ymiskum flokkum í djóraríkinum, við súgdýrum, fuglum, reptilum, fiskum, skordýrum og sjálvt skeljadyr, fylgir munurin ímillum kynini mestsum neyvt teimum somu reglum. Kalldýrið er næstan altíð tann, sum fer eftir kvenndýrinum.

Darwin royndi at úgreina hví so er, men fór skeivur. Ikki so lögdi, tí tað tók lívfrøðingum hundráð ár at koma við einari skilgøðari frágreiðing um, hví so er. Darwin vildi hví glett seg um svarið. So einfalt og sjálvsagt og vildi hann tí í sama viðfangi hví undrað seg yvir, at hann ikki sjálfur var komin á svarið. Og heldur onginn annar í hundráð ár. Tað er at undrast yvir.

Gongd kemur á kanningina

Fyrsta stigdið varð tikið, tá bretski arvafrøðingurin A. J. Bateman í 1948 letur flugur para seg og kannar mynstrið.

Mynstrið gav eina heilt eintrýdda mynd. Meðan avkomutalið hjá kvennflugunum, uttan mun til um tær høvdu parað seg við einari ella fleiri kallflugum, var altíð mestsum tað sama, var avkomutalið fyri hvørja kallflugu tengt at talinum av kvennflugum, sum tað hevði hepnast kallflugunum at para seg við. Bateman dugdi at siggja tydingina. Náttúrliga úvalið stimbrar til «eitt idni hjá kall-dýrinum sum ikki tekur dagar ímillum og til úrvæljandi afturfald hjá kvenndýrinum».

Long, long tíð gekk aðrenn trúðurin varð tikin upp av øðrum lívfrøðingum. Ikki fyrr enn í 1966 gevur amerikanski lív-

og út frá hesi sannroynd stavar allur munurin millum aðburð hjá kvinnu og manni. Kvinnan er vanligi í burðardýggjum aldri í 35 ár og framleiðir í tí tíðarbilinum minni enn 450 búgvín egg, um onki verður troðið. Um eitt ella fleiri av teimum verða troðin, er talið sjálvandi munandi lægri. Í sama tíðarskeiði hevur maðurin latið frá sær í miljónatali av sæðkyknum og tað uttan mun til, hvussu ofta hann er vorðin pápi og harumframt heldur hann fram við at framleiða brúklígt sæð í einum aldri, hvar kvinnan fyri langt síðani er givin at framleiða egg. Henda ójavnvág visir, hvussu ógvuliga nógv virðismiklari, úr evolutionerum sjónarmiði, eggdið er heldur enn sæðið. Harumframt er tað kvinnan, sum skal bera fostrið í 9 mánaðir, geva bróst og fyri tað mesta liggur uppalingin eisini á hennara herðum. Við øðrum orðum: fløgan, tað var Trivers sum fór at brúka hugtakið, hjá kvinnuni í avkomina, er nógvur ferðir størri enn hjá manninum. Út frá hesi staðfestu sannroynd ber til at greina tey mest skiftandi viðurskifti, tað veri seg politisk, sosial ella psykologisk á ein einfaldan logiskan hátt. Vit skilja, hví maðurin er meira áleypandi enn kvinna, hví menn sita oftari í fongsl, hví menn eru meira virknir í politikki o.s.f.

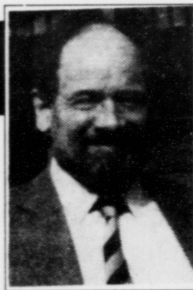
Evolutionin og psykologin

Sigmund Freud, hann við psychoanalysuni, hevði fatur á rætta endanum, tá hann lýsir undirmetvitid, men neyvan hevði hann høming av, hvaðani tað stavaði. Nú kann man, við at taka evolutionina inn í myndina, greina psykuna hjá fólki og dýrum á ein heilt annan og meira rationellan hátt.

Mangur føroyskur akademikari man í sínari tíð hava havt Jørgen Jørgensen sum lærara í heimsspeki á Lærda Háskúlanum í Keypmannahavn. Hann brúkti partvís eina lærubók sum hann sjálfur hevði skrivað og sum nevndist: «Psykologi paa biologisk grundlag». Hann var kommunistur og sum so ógvuliga mekaniskur í sínum hugsunarhátti, men hóast tað ikki stírvir og sera framsýgdur. Hann hevði frotit seg og saman við honum Darwin og Freud, um hann hevði sæð tað menning sum í dag er á hesum øki.

Hví so langa tíð

Ein frágreiðing til hví tað tók so langa tíð at greina málið, kann vera, at kvinnur ikki hava havt áhuga fyri og arbeitt við tí. Helst hava tær longu vitad

Guttorm Djurhuus
skrivur

svarið, um ikki medvitandi so ómedvitandi. Kanska hevur turgelda feminisman ligið forðandi á vegnum, sjálvt um tað ikki skuldi verið nakað minus fyri kvinnurósluná, at kvinnan er so nógv virðismiklari enn maðurin sæð úr evolutionerum sjónarmiði. Og hava tær tí eisini sjálvsagan rætt til og uppiborið ikki bert javnrætti, men nógv størri rættindi enn maðurin.

Henni ella honum sum hevur hug at lesa meira um evnið vil eg mæla til at útgeva sær bókina hjá Robert Wright: «The Moral Animal» við undirnavninum «Why We are the Way We are. The New Science of Evolutionary Psychology». Abacus 1996. Um hon er at fáa á norrønum máli dugi eg ikki at siga, men hon er lættiskiljandi og stuttlig, so málið er neyvan ein forðing fyri hann sum hevur lært seg nakað av enskum.

A. Guttormur Djurhuus

Lesari skrivur

Eg læs grein tygara 4/9 í Sosialinum og eri samdur við tí tygum skriva.

Hetta við pinkubamadeyða er nakað sum mong helst hava hugsað um.

Um ein roynir at hugsa logiskt, so kunnu vit spyrja, hví tað er vandamiklari at barnið liggur á búkinum og hví eru koddar nærum lufttættir? Kann tað hugsast, at barnið í svøvn leggur andlitið niður í koddan og at refleksini hjá barninum eru so lítið útvíklad, at tað als ikki reagerar og flytur høvdið?

Eg royndi sjálfur ein dagin, fyrst at anda gjøgnum eitt koddavár, tað merktist, legði so andlitið niður í koddan, og tá varð næstan fullt stopp fyri andadráttinum.

Tað máti borið til hjá teimum sum framleiða slíkt at havt eithvørt porøst evni, einar 3-5 cm á tí útasta á einum kodd, so at luft kundi sloppið ígjøgnum.

Eg veit ikki, um hetta er roynt, men kundi tað bjarga mannalívi, so haldi eg, at tað hevði verið eina roynd vert.

Svar

Knappligi pinkubamadeyðin tykist ikki at vera eldur av kvaling, men er heldur orsök in at finna hjá barninum sjálvum. Hinegin hevði tað verið gott við koddum sum lætt var at anda ígjøgnum. Serliga hjá teimum, sum hava fyrri vana at sova á búkinum.

Guttormur

Tvøroyrar Sosialdemokratiska Felag

1. Uppstillingarfundur til býráðsvalið verður í

Dup. stovuni á Tvøroyrar skúla
tórskvöldið 10. okt., kl. 20

Nevndin

Eysturoyar Javnaðarfelag

Limafundur verður á

Runavíkar Sjómansheimi
hóskvöldið 10. okt., kl. 20

Til viðgerðar: Figgjarlógin, politikkur floksins o.a. Við á fundinum vera Jóannes Eidesgaard, Andreas Petersen og Vilhelm Johannesen.

Nevndin

Búmerkjakapping

Heimamissionsforlagið (HMF) skrivur út búmerkjakapping.

Búmerkið skal nýttast á bókum, ljóðbondum, brævpappiri, brævbjálvum og í marknaðarføring annars. Tað kann vera í fleiri litum, men skal eisini kunna nýttast svart/hvítt.

1. virðisløn kr. 5.000

2. virðisløn kr. 1.000

Uppskot til búmerkjakappingina skulu vera inni í seinasta lagi 20. november 1996, og skulu sendast til:

Heimamissionsforlagið
FR-437 Nesvík

merkið brævbjálvan »Búmerki«

HMF gevur út tilfar, sum hevur ein kristnan boðskap, til allar aldursbólkar

Forlagsnevndin tilskilar sær rætt til frítt at velja millum innkomn uppskot, ella einki at taka.

Amnesty International

Upplatingartíðirnar hjá Amnesty International, Føroya Deild eru: Mánadag, týsdag og hósdag frá kl. 14 til kl. 18. Tlf. 15816.